

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“30” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦСЛУЖБИ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Декан факультету /директор інституту (до якого відносяться спеціальності)

Начальник НМВ

Тригуб О.П.

Шевчук О. В.

Шевчук О. В.

Габро І. В.

Хмель А. О.

Шкірчак С.І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	«Спецслужби у міжнародних відносинах»	
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	«Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов)»	
Рівень вищої освіти	бакалавр	
Статус дисципліни	вибіркова	
Курс навчання	4	
Навчальний рік	2024-2025	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	7	---
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	6 кредитів / 180 годин	
Структура курсу: лекції семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	45	---
	45	---
	90	---

Відсоток аудиторного навантаження	50%	---
Мова викладання	українська	---
Форма проміжного контролю (якщо є)		---
Форма підсумкового контролю	залік – 7й семестр	---

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Навчальний курс «Спецслужби у міжнародних відносинах» викладається на факультеті політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили для студентів 4 курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Курс є важливою складовою підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин, зокрема з таких питань, як забезпечення національної безпеки держави, інформаційне, аналітичне та практичне забезпечення реалізації зовнішньополітичного курсу держави. Значення розвідувальних/контррозвідувальних служб для функціонування держави є незаперечним. Знання про особливості розвідувальної діяльності, її вплив на політику держави та розвиток відносин з іншими країнами світу, набуті в процесі вивчення курсу, допомагають у формуванні основних професійних якостей спеціаліста-міжнародника. Навички з аналізу міжнародної ситуації, ролі держав у розвитку міжнародних відносин набуваються внаслідок дослідження еволюції діяльності спеціальних служб, їхніх успіхів і прорахунків в окремі історичні періоди та на сучасному етапі. Приділяється увага проблемам реформування спецслужб різних країн, а також співпраці між спецслужбами різних держав у сучасному світі. Структура курсу побудована з метою формування у студентів комплексного уявлення про динаміку розвитку міжнародних відносин з наголосом на розвідці/контррозвідці як основних акторів цього процесу.

Мета курсу: сформувати у студентів знання про діяльність спецслужб різних країн у різні історичні періоди, її діяльність, а також взаємопов'язаність з дипломатією як двох невід'ємних складових функціонування держави у міжнародному просторі.

У результаті вивчення дисципліни студенти мають:

– **знати** теоретичні основи роботи розвідувальних (контррозвідувальних) служб; історію різних таємних державних служб від найдавніших часів до сьогодення; володіти основною термінологією, що застосовується у розвідувальній діяльності, сутність та особливості роботи розвідки в окремі історичні періоди.

– **вміти** виокремлювати вплив розвідувальних служб на формування зовнішньої політики; визначати ефективність діяльності спеціальних служб у процесі реалізації зовнішньополітичного курсу держави; аналізувати роль спецслужб у міжнародних відносинах сучасності.

Очікувані результати навчання.

Студент повинен знати:

- основні проблемно-теоретичні питання курсу в їх історичній перспективі;
- історичну хронологію у сфері розвитку спеціальних служб різних держав;
- особливості провідних спецслужб держав світу;
- основні факти, дати, події історії розвідки й імена відомих розвідників;
- роль спецслужб у політичному житті країн, як в історичному аспекті, так і на сучасному етапі.

Студент повинен вміти:

- демонструвати знання, набуті у процесі навчання, щодо сутності й історичного розвитку державних таємних політичних структур, взаємовідносин таємної дипломатії та розвідки і зовнішньої політики держав і міжнародних відносин як в історичній ретроспективі, так і на сучасному етапі;
- вільно оперувати основними історико-політологічними поняттями, категоріями та набутими історичними фактами для підтвердження основних теоретичних узагальнень;
- вільно орієнтуватися та самостійно аналізувати літературу з курсу «Спецслужби у міжнародних відносинах»;

- виражати й обґрунтовувати свою позицію з питань «Спецслужби у міжнародних відносинах», ціннісного ставлення до міжнародних проблем сучасності;
- вести наукову дискусію, відстоювати й аргументувати свою точку зору;
- застосовувати набуті знання для аналізу сучасного стану латентного фактору у міжнародних відносинах.

Загальні компетентності (ЗК): ЗК 2, ЗК 3, ЗК 6, ЗК 8, ЗК 13, ЗК 14

- (ЗК 2) Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя;
- (ЗК 3) Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- (ЗК 6) Здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- (ЗК 8) Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- (ЗК 13) Здатність бути критичним і самокритичним;
- (ЗК 14) Здатність до міждисциплінарної взаємодії, налагодження та здійснення комунікаційної діяльності із зовнішнім середовищем, спілкування з експертами з інших галузей.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 9, СК 10

- (СК 9) Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем;
- (СК 10) Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

Результати навчання (РН): РН 6, РН 13

- (РН 6) Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях;
- (РН 13) Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Діяльність державних спецслужб: теоретичні аспекти	4	-	4
2	Засоби і методи діяльності спецслужб. Таємні операції, їхня характеристика	-	4	4
3	Спецслужби в історії державності	6	-	6
4	Спецслужби європейських країн	4	-	4
5	Спецслужби азійських країн	4	-	4
6	Спецслужби СРСР у міжнародних відносинах	4	-	4
7	Досвід спецслужб у контексті світової історії	-	6	6
8	Особистість розвідника. Легальна політична розвідка	-	2	2
9	«Силові» спецоперації у забезпеченні зовнішньополітичних завдань	-	4	4
10	Психологічні й інформаційні спецоперації у міжнародних відносинах	-	4	4
11	Центральна розвідувальна служба (ЦРУ) США у МВ	4	4	8
12	Світові війни XX ст. та їх таємний фронт	8	-	8
13	Діяльність спецслужб на сучасному етапі	2	-	2
14	Служба безпеки України та Служба зовнішньої розвідки України: історія та сучасність	9	-	9
15	Провідні спецслужби країн Європи: історія, специфіка, особливості	-	4	4
16	Провідні спецслужби країн Азії: історія, специфіка, особливості	-	4	4
17	Зародження української національної розвідки	-	2	2
18	Радянські спецслужби міжвоєнної доби та часів Другої світової війни	-	4	4

19	Радянські спецслужби у 1945-1991 рр.	-	4	4
20	Українські спецслужби Новітньої доби	-	3	3
	Всього за курсом	45	45	90

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план (зміст)
Тема 1. Діяльність державних спецслужб: теоретичні аспекти	
1.	Лекція 1.1. <i>Вступ до курсу. Місце та роль державних спецслужб у реалізації зовнішньополітичного курсу держави та міжнародних відносинах.</i> <i>Сутність поняття «розвідка», його основні складові. Особливості дефініювання сутності розвідки. Зовнішня розвідка, контррозвідка і кримінальна розвідка як основні категорії розвідки. Мета і завдання розвідки.</i>
2.	Лекція 1.2. <i>Внутрішня та зовнішня розвідка, їхні основні функції. Засоби і методи діяльності розвідки. Шпіонаж, стеження, дезінформація.</i> <i>Таємні операції розвідувальних служб, їхня специфіка.</i> <i>Основні підрозділи розвідувальних служб за кордоном та їх діяльність.</i> <i>Сучасні проблеми і перешкоди у роботі розвідки.</i>
Тема 2. Спецслужби в історії державності	
3.	Лекція 2.1. <i>Розвідка у давні часи та Середньовіччя. Діяльність прото-спецслужб в античні та середньовічні часи. Перші розвідувальні місії. Специфіка розвідувальної діяльності в античний період. Основні засоби діяльності розвідки Александра Македонського. Поштова цензура. Розвідувальна підготовка військових кампаній карфагенського генерала Ганнібала. Розвиток розвідки у Стародавньому Римі. Розвідка Юлія Цезаря.</i> <i>Вдосконалення розвідувальної діяльності в епоху Візантійської імперії. Організація розвідувальної служби у середньовічній Франції. Розвідка королів Філіппа II Августа, Карла V, Людовіка XI. Організація та особливості діяльності розвідки Римського престолу. Виникнення постійних посольств як центрів розвідувальної діяльності. Особливості розвідки епохи Відродження. Контршпіонаж, перлюстрація кореспонденції, криптографія. Протистояння католицизму і Реформації в Європі. Розвідка ордену єзуїтів на чолі з Ігнатієм Лойолою. Розвідка королеви Англії Єлизавети I Тюдор. Уільям Сесіл. Ніколас Трокмортон. Особливості розвідувальної організації Френсіса Уолсінгема та її діяльність.</i>
4.	Лекція 2.2. <i>Розвиток розвідки у XVII-XVIII ст. Особливості діяльності розвідувальних служб у протистоянні європейських монархій у XVII ст. Розвідка кардинала Ришельє. Жозеф дю Трембле. Заснування сучасної криптографії. Антуан Россіньоль. Таємна служба кардинала Мазаріні. Єпископ Фрежуський Ондедей. Фронда (1648-1653 рр.) і таємна війна. Зміна пріоритетів у роботі розвідки. Громадянська війна в Англії (1642-1645 рр.) і розвідка ворогуючих сторін. Таємна служба Олівера Кромвелля. “Розвідувальний департамент” Джона Терло. Занепад англійської розвідки під час Реставрації. Джордж Даунінг.</i> <i>“Славна революція” в Англії 1688 р. Розвідувальна служба Вільгельма III Оранського. Дипломатія і розвідка у боротьбі європейських монархій за іспанську спадщину. Таємна служба Джона Черчилля, першого герцога Мальборо. Особливості дипломатії і шпіонажу у XVIII ст. Розквіт діяльності “чорних кабінетів”. Розвідка прусських королів Фрідріха Вільгельма I і Фрідріха II. Таємна служба австрійського канцлера Кауніца.</i> <i>Перетворення розвідки на постійно функціонуючу організацію. Структура і</i>

	механізм діяльності англійської таємної служби наприкінці XVIII ст. Розвідувальні центри у Голландії і Бельгії.
5.	Лекція 2.3. <i>Діяльність розвідувальних служб у XIX ст. Розвідка Наполеона I Бонапарта. Боротьба Англії проти французької революції. Діяльність шпигунської організації “Корреспонданс”. Організація змов проти генерала Бонапарта з боку англійської розвідки.</i> Розвідка Наполеона. “Таємне бюро” Жана Ландре. Прихід Наполеона до влади у Франції, протистояння французьких та англійських таємних служб. Система розвідувальних організацій імператора Наполеона. Жозеф Фуше. Розвідувальна діяльність Карла Шульмейстера. Талейран. Розвідувальна підготовка до походу Наполеона проти Росії. Протистояння французької і російської розвідувальних служб. Таємна війна європейських держав після зречення Наполеоном престолу.
Тема 3. Спецслужби європейських країн	
6.	Лекція 3.1. <i>Німецька спецслужба «Штазі». Виникнення «Штазі». Методи, які використовувала спецслужба. Еріх Мільке – директор «Штазі». Зв’язок з Кремлем. Тюрма «Штазі». Скандальні агенти спецслужби та найуспішніші розвідники. Ракетний договір між США і СРСР. Завершення історії «Штазі». Наслідки діяльності німецької спецслужби у сучасних міжнародних відносинах.</i> <i>Французька спецслужба. Створення французької спецслужби. Втручання у справи Центральноафриканської Республіки. Повалення режиму диктатора Бокасси. Затоплення корабля Greenpeace. Діяльність спецслужби у 21 столітті</i>
7.	Лекція 3.2. <i>Британська спецслужба MI-6. Створення британської спецслужби. MI-6 під час Першої світової війни. Справа Локкарта – «змова послів». MI6 під час Другої світової війни. Злам німецької «Енігми». Британська розвідка у післявоєнний період. MI6 на сучасному етапі.</i> <i>Італійські спецслужби. Формування та реформи італійських спецслужб протягом 20 ст.: SIM (Servizio informazioni militare) 1900-49, SIFAR (Servizio informazioni forze armate) 1949-65, SID (Servizio informazioni difesa) 1965-77, SISDE (Servizio per le Informazioni e la Sicurezza Democratica) і SISMI (Servizio per le informazioni e la sicurezza militare) 1977-2007. Реформа спецслужб 2007 р. Сучасна структура та завдання італійських спецслужб – Agenzia Informazioni e Sicurezza Interna (AISI), Agenzia Informazioni e Sicurezza Esterna (AISE), Dipartimento delle informazioni per la sicurezza (DIS). Роль AISE у реалізації зовнішньополітичних завдань Італійської республіки.</i>
Тема 4. Спецслужби азійських країн	
8.	Лекція 4.1. <i>Спецслужба Індії: Відділ досліджень та аналізу (RAW). Створення RAW. Діяльність агентів RAW. Прихід Рамешвару Нат Као.</i> Війна за незалежність Бангладешу. Робота спецслужби RAW у війні. Ядерне випробування Індії. Військовий переворот. Атаки Пакистану на льодовик Сіачен. Страшне вбивство Індіри Ганді. Заколот на мальдівських островах. Як RAW проклала шлях до демократії. Діяльність спецслужби у сучасному світі <i>Пакистанська міжвідомча розвідка (Inter-Services Intelligence, ISI). Створення зовнішньої розвідки і контррозвідки країни ISI. Причини створення ISI. Структура</i>

	ISI. Президентство Зія-уль-Хак і спецслужба Пакистану. Операція «Циклон».
9.	Лекція 4.2. <i>Спецслужба Ізраїлю «Моссад».</i> Створення «Моссад». Рувен Шилоах – перший директор розвідки «Моссад». Найвідоміші операції «Моссад». Спецслужби Ізраїлю на сучасному етапі. <i>Міністерство державної безпеки КНР.</i> Історія (Шехуейбу-МГБ-МДБ) та завдання МДБ КНР. Структура МДБ та місце розвідувальних і контррозвідувальних відділів у реалізації зовнішньополітичного курсу Китаю. Роль партійних органів КНР у діяльності китайських спецслужб. Комерційне та промислове шпигунство як основні напрямки діяльності китайської розвідки. Китайські спецслужби і Тайвань.
Тема 5. Спецслужби СРСР у міжнародних відносинах	
10.	Лекція 5. <i>Створення ВЧК.</i> Формування Всеросійської надзвичайної комісії та її роль у становленні радянської державності (1918-1922). Об'єднане державне політичне управління (ОДПУ) у 1922-1934 рр. Радянські спецслужби у зовнішньополітичних операціях і контррозвідувальній роботі міжвоєнного характеру. Радянські спецслужби у роки Другої світової війни. <i>Створення Комітету державної безпеки (КДБ).</i> Особливості післявоєнного переформатування радянських спецслужб: НКВС-НКДБ-МДБ-КДБ і його основні функції. Легали і нелегали КДБ. КДБ СРСР у 1954-1991 рр. Протистояння західних і радянських спецслужб в межах глобального міжблокового протистояння, їхні таємні операції. Справа Кіма Філбі. Справа Гюнтера Гільйома.
Тема 6. Центральна розвідувальна служба (ЦРУ) США у МВ	
11.	Лекція 6.1. <i>Створення Центрального розвідувального управління (ЦРУ) у США.</i> Управління координації політики, його основні функції. Структура ЦРУ та механізм діяльності. Співпраця з іншими розвідувальними підрозділами в межах Розвідувального співтовариства США. <i>Таємні операції ЦРУ у 1950-х рр.</i> Операція «Аякс» в Ірані. Операція «Успіх» у Гватемалі. Початок розвідувальних польотів американських шпигунських літаків У-2 над територією СРСР. Френсіс Гері Пауерс. <i>Діяльність ЦРУ під час Карибської кризи.</i> Операція з висадки десанту в Затоці свиней та причини її невдачі.
12.	Лекція 6.2. <i>Значення роботи ЦРУ для уряду США у ході В'єтнамської війни.</i> Співпраця ЦРУ та англійської розвідки MI-6 під час Фолклендської війни. Операція «Іран-контрас» та її наслідки. <i>ЦРУ на сучасному етапі.</i> Діяльність американської розвідки у Європі. ЦРУ у районах гарячих конфліктів (Югославія, Близький Схід, Афганістан). Боротьбі зі світовим тероризмом.
Тема 7. Світові війни XX ст. та їх таємний фронт	
13.	Лекція 7.1. <i>Значення роботи розвідки під час Першої світової війни.</i> Підготовка німецької розвідки до Першої світової війни. Діяльність англійської розвідки на зламі XIX і XX ст. Таємні місії Уїльяма Реджинальда Холла і Сіднея Рейлі. Створення

	англійської контррозвідки MI-5, її завдання. Специфіка діяльності таємних служб Франції, Австро-Угорщини, Росії, Японії напередодні Першої світової війни. Справа полковника Альфреда Редля. <i>Розширення розвідувальної діяльності під час війни.</i> Структура та організація роботи спецслужб воюючих держав. Багаторівневі розвідувальні організації. Специфіка роботи таємних агентів у воєнний час. Способи дезінформації ворога. Винайдення радіо та його роль у розвідувальній справі. Зростання значення контррозвідки. Військова цензура. Робота розвідувальних служб на території Голландії і Бельгії. Організація “Біла пані”, її співпраця з англійською розвідкою. Розвідка і диверсійна діяльність. Франц Рінтелен і його робота у США. Успіхи англійських спеціалістів у галузі криптоаналізу. “Кімната № 40”. <i>Значення розвідки зв’язку.</i> Телеграма Ціммермана. Дезінформаційна операція німецьких та австрійських розвідок для забезпечення перемоги у битві при Капоретто (жовтень 1917 р.). Діяльність розвідувальних служб у колоніальних і залежних державах. Шпигунська мережа німецького консула Карла Васмуса в Ірані. Розвідка на завершальному етапі війни.
14.	Лекція 7.2. <i>Спецслужби під час Другої світової війни (Ч. 1).</i> Широка співпраця американських та німецьких промислових і фінансових кіл у міжвоєнний період. Створення Банку міжнародних розрахунків, його основні функції. Заснування Управління координатора інформації як центру таємної дипломатії та інформації США. Уільям Донован. Створення Управління стратегічних служб (УСС). Розширення діяльності розвідувальної служби Німеччини Абверу за кордоном. Військові організації (КО) та їх робота. Адмірал Фрідріх Вільгельм Канаріс. Розвідувальна діяльність і дипломатичні маневри Англії та Франції напередодні Другої світової війни. Мюнхенська змова 1938 р. Англо-німецька спільна заява як гарантія миру між двома державами і виправдання політичного курсу уряду Невіла Чемберлена. Таємні ініціативи Великої Британії щодо угоди з Німеччиною про поділ сфер впливу у світі. Сер Горас Вільсон. Зондування позиції Польщі з боку Німеччини щодо союзу для ведення майбутньої війни проти СРСР.
15.	Лекція 7.3. <i>Спецслужби під час Другої світової війни (Ч. 2).</i> Таємні переговори представників англійських і німецьких політичних, промислових і фінансових кіл щодо співпраці на основі поділу сфер впливу. Переговори Г. Вільсона і Г. Вольтата у Лондоні 1939 р. Місія швейцарського дипломата Карла Буркхардта. Англо-франко-радянські військові переговори у Москві щодо союзу проти Німеччини та причини їхньої невдачі. Паралельні ініціативи Німеччини. Укладення пакту Молотова–Ріббентропа та його наслідки. Операція “Тімлер”. Початок Другої світової війни. Позиції урядів Великої Британії та Франції під час “дивної війни”. Розгром Франції. Еволюція позиції Німеччини щодо співпраці з Англією, розробка операції “Морський лев”. “Плани для Англії” німецької служби безпеки СД. Успішна робота британських криптоаналітиків щодо розкриття механізму кодування німецької машини “Енігма”. Створення дешифрувальної машини “Ультра”. Причини зміни зовнішньополітичного курсу Німеччини. Розробка планів нападу на СРСР. Розвідувальна підготовка Німеччини до здійснення плану “Барбаросса”. Штаб “Валлі”. Дезінформаційні заходи. Таємна авіарозвідка. Успіхи і прорахунки німецької розвідки у війні проти СРСР. Політ Рудольфа Гесса до Великої Британії і реакція німецького та англійського

	керівництва.
16.	Лекція 7.4. <i>Радянська розвідка на початку Другої світової війни. Діяльність агентурних мереж в Європі. Леопольд Треппер і “Червона капела”. Розвідувальна робота групи Ріхарда Зорге в Японії. Позиція радянського керівництва щодо намірів нападу Німеччини на СРСР. Оголошення війни Німеччиною і реакція радянської сторони.</i> Протистояння і співпраця розвідувальних служб держав-учасниць світової кризи у ході війни. Успіхи радянської розвідки у боротьбі проти Німеччини. Таємні операції німецької розвідки. Політичні маневри Великої Британії та США щодо відкриття другого фронту в Європі. Таємні переговори керівників розвідок Німеччини, США та Англії у м. Сантандер та їх наслідки. Військово-політичні ініціативи Німеччини на завершальному етапі війни. “Меморандум Ріббентропа”. “Тиха” капітуляція німецьких військ на західному фронті. Операція “Санрайз” (“Кросворд”). Капітуляція Німеччини на західному і східному фронтах. План “Каліпсо”.
Тема 8. Діяльність спецслужб на сучасному етапі	
17.	Лекція 8.1. <i>Зміна іміджу КДБ під час політики «перебудови» Михайла Горбачова. Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. та її невдача. Світова реакція на події в СРСР.</i> Роль КДБ у політичному розвитку Росії після розпаду СРСР. Становлення російських служб безпеки. Діяльність ФСБ на сучасному етапі.
18.	Лекція 8.2. <i>Розвідувальна здатність Європейського Союзу, її особливості і перспективи. Ідея створення Спільної європейської розвідувальної політики, основні проблеми її реалізації.</i> <i>Потреба у реформуванні роботи Розвідувального співтовариства США. Пріоритети американської розвідки на сучасному етапі.</i>
Тема 9. Служба безпеки України та Служба зовнішньої розвідки України: історія та сучасність	
19.	Лекція 9.1. <i>Історія українських спецслужб часів національно-визвольних змагань. Роль розвідки у відстоюванні національних інтересів, розбудові міждержавних стосунків, плануванні і проведенні військових операцій. 1919 року було Створення першого підрозділу загальнодержавної зовнішньої розвідки в Україні (1919 р.). Становлення Політичного департаменту при Міністерстві внутрішніх справ Директорії Української Народної Республіки.</i> <i>Спецслужби УРСР як територіальна складова єдиного загальносоюзного розвідувального механізму органів державної безпеки СРСР.</i>
20.	Лекція 9.2. <i>Історія українських спецслужб часів національно-визвольних змагань. Роль розвідки у відстоюванні національних інтересів, розбудові міждержавних стосунків, плануванні і проведенні військових операцій. 1919 року було Створення першого підрозділу загальнодержавної зовнішньої розвідки в Україні (1919 р.). Становлення Політичного департаменту при Міністерстві внутрішніх справ Директорії Української Народної Республіки.</i>

	<i>Спецслужби УРСР</i> як територіальна складова єдиного загальносоюзного розвідувального механізму органів державної безпеки СРСР.
21.	Лекція 9.3. <i>Спецслужби України доби незалежності (Ч. 1).</i> Створення Головного управління розвідки, організаційно-штатна структура (Наказ Голови СНБУ 28 грудня 1991 р.). Стратегія розвитку, основні засади, форми та методи діяльності за класичними напрямками роботи сучасної розвідслужби в незалежній Україні і налагодження постійного інформування вищого керівництва держави з актуальних проблем національної безпеки. Створення Управління радіоелектронної розвідки та контррозвідки Служби безпеки України (Управління «Р») (1992 р.) та його реорганізація у Головне управління «Р» СБУ (1999). Зміцнення правових засад діяльності української розвідки (Закон України «Про розвідувальні органи України», 2001 р.). Мета, основні завдання та принципи роботи органів зовнішньої розвідки, права і сфери діяльності, порядок взаємодії між ними та іншими державними органами, відносин з іноземними спецслужбами тощо. Створення Департаменту розвідки СБУ (2004 р.). Указ Президента України «Про Службу зовнішньої розвідки України» (14 жовтня 2004 р.) та перетворення СЗР України на самостійний державний орган. Закон України «Про Службу зовнішньої розвідки України» (1 грудня 2005 р.).
22.	Лекція 9.4. <i>Спецслужби України доби незалежності (Ч. 2).</i> Закон України «Про розвідку» (17.09.2020) та визначення ролі та місця окремих суб'єктів співтовариства зовнішньої розвідки під час виконання завдань із забезпечення зовнішньої безпеки України, а також засад їхньої взаємодії між собою. Оновлення українських спецслужб у часи повномасштабної російської агресії (2022-2024 рр.). Удосконалення роботи розвідки та контррозвідки. Операції ГРУ МОУ на сучасному етапі.

4.2. План семінарських занять

№	Тема заняття / план
Тема 1. Засоби і методи діяльності спецслужб. Таємні операції, їхня характеристика	
1.	Семінар 1.1. 1. Сутність поняття «розвідка», його основні складові та його інтерпретації. 2. Мета, завдання і специфіка роботи розвідувальних служб у сучасному світі. 3. Внутрішня та зовнішня розвідка, їхні основні функції.
2.	Семінар 1.2. 4. Механізми здійснення розвідувальної діяльності. 5. Таємні операції розвідувальних служб, їхня специфіка. 6. Сучасні проблеми і перешкоди у роботі розвідки.
Тема 2. Досвід спецслужб у контексті світової історії	
3.	Семінар 2.1. 1. Виникнення та діяльність розвідки у Стародавньому світі: основні тенденції та закономірності епохи. 2. Розвідка та контррозвідка доби Середньовіччя. Діяльність Ф. Уолсінгема. 3. Розвідка та контррозвідка у 18-19 ст. Характерні риси та властивості.
4.	Семінар 2.2. 4. Розвідка та контррозвідка на початку XX ст. Характерні властивості. 5. Розвідка у роки Першої світової війни та міжвоєнний період (М. Харі, Т. Лоуренс, Л. Бетіньї, Е. Штрагмюллер, Б. Локкарт, Н. Ейтінгтон, В. Шелленберг, В. Канаріс, В. Леман, Р. Зорге). Основні тенденції та закономірності.
5.	Семінар 2.3. 6. Політична розвідка під час Другої світової війни та її характерні риси. 7. Знакові розвідники післявоєнної доби (Р. Абель, К. Філбі, К. Молодий, Г. Гійон, Дж. Блейк, Д. Поляков, Р. Гелен).
Тема 3. Особистість розвідника. Легальна політична розвідка	
6.	Семінар 3.1. 1. Ідейно-політичні та матеріально-економічні мотивації в діяльності політичної розвідки. Розвідники – перебіжчики. 2. Якості, які повинен мати професійний розвідник. 3. Легальна політична розвідка. Таємна дипломатія як діяльність споріднена до розвідки. 4. Майбутнє розвідки та її роль у міжнародних відносинах сучасності
Тема 4. «Силові» спецоперації у забезпеченні зовнішньополітичних завдань	
7.	Семінар 4.1. 1. Поняття «спецоперація». Види спецоперацій та їх місце у латентній політиці. 2. Досвід «силових» спецоперацій радянських силових структур та західних спецслужб і організацій.
8.	Семінар 4.2. 3. Розвиток та модифікація методів спецоперацій. 4. Державний переворот як різновид «силової» спецоперації.

Тема 5. Психологічні й інформаційні спецоперації у міжнародних відносинах	
9.	Семінар 5.1. 1. Сутність та загальна характеристика ПСО у міжнародній політиці. 2. Два основні підходи до розуміння інформаційної війни та операції. 3. Інформаційна війна: сутність, принципи, моделі.
10.	Семінар 5.2. 4. Інформаційні спецоперації: види, методи, інструментарій. 5. Інформаційні спецоперації в міжнародному житті. 6. Протидія під час інформаційних атак. Досвід України інформаційним атакам часів українсько-російської війни 2014-2024 рр.
Тема 6. Центральна розвідувальна служба (ЦРУ) США у МВ	
11.	Семінар 6.1. 1. Створення Центрального розвідувального управління у США: причини, структура та завдання. 2. Місце ЦРУ у системі американської розвідки.
12.	Семінар 6.2. 3. Методи роботи ЦРУ. 4. Найвідоміші спецоперації ЦРУ на міжнародній арені: «Блубелл», «Аякс», «Золото (Берлінський тунель)», «Мангуста», «Десото», «Фенікс» та інші.
Тема 7. Провідні спецслужби країн Європи: історія, специфіка, особливості	
13.	Семінар 7.1. 1. Спецслужба ФРН «Bundesnachrichtendienst» (BND, Федеральна розвідувальна служба). 2. Французька спецслужба «Direction générale de la Sécurité extérieure» (DGSE, Головне управління зовнішньої безпеки).
14.	Семінар 7.2. 3. Британська спецслужба Mi-6 (SIS, Таємна розвідувальна служба). 4. Федеральна служба безпеки Російської Федерації (ФСБ). 5. Італійська спецслужба «Agenzia Informazioni e Sicurezza Esterna» (AISE, Агентство інформації та зовнішньої безпеки).
Тема 8. Провідні спецслужби країн Азії: історія, специфіка, особливості	
15.	Семінар 8.1. 1. Спецслужба Індії: Відділ досліджень та аналізу (RAW). 2. Спецслужби Ізраїлю: Моссад, Шабак, Аман і Мамад. 3. Пакистанська міжвідомча розвідка (Inter-Services Intelligence, ISI).
16.	Семінар 8.2. 4. Спецслужби Китайської народної республіки (МДБ). 5. Спецслужби Ірану: від САВАК до Міністерства інформації Ісламської Республіки Іран. 6. Спецслужби Японії.
Тема 9. Зародження української національної розвідки	
17.	1. Зародження органів безпеки України за доби Центральної Ради. 2. Спецслужби Української держави Гетьмана Павла Скоропадського.

	3. Організація та діяльність органів безпеки Директорії УНР. Специфіка організації спеціальних органів ЗУНР. 4. Особливості функціонування національних спецслужб в умовах еміграції.
Тема 10. Радянські спецслужби міжвоєнної доби та часів Другої світової війни	
18.	Семінар 10.1. 1. Створення ВЧК (1918 р.): мета, структура, діяльність. 2. ДПУ та НКВС (1922-1943 рр.): особливості діяльності на міжнародній арені. 3. Боротьба контррозвідки УСРР/УРСР з українською еміграцією. 4. Радянські спецслужби на службі дипломатії СРСР міжвоєнної доби. Міжнародна роль Комінтерну. Пакт Молотова-Ріббентропа. 5. Радянська зовнішня розвідка на території провідних європейських країн і США.
19.	Семінар 10.2. 6. Радянсько-японський пакт про нейтралітет. Діяльність радянської розвідки на Сході. 7. Організація конференції в Тегерані. Операція «Тегеран-43». Таємні переговори про відкриття другого фронту 8. Дипломатичне протистояння СРСР і Третього Рейху. 9. Ялтинська Конференція 1945 року та перерозподіл світу між союзниками.
Тема 11. Радянські спецслужби у 1945-1991 рр.	
20.	Семінар 11.1. 1. МДБ-КДБ (1943-1991 рр.): особливості структури та діяльність. КДБ у міжнародному протистоянні. 2. Ключові напрямки діяльності КДБ на міжнародній арені часів Холодної війни. 3. Переговорна практика великих держав періоду Холодної війни. Закритість дипломатії у випадку загострення міжнародних відносин (Південна Корея, В'єтнам, Кубинська криза, Афганістан тощо). 4. Радянська розвідка у реалізації Атомного проекту.
21.	Семінар 11.2. 5. Найвідоміші спецоперації КДБ на міжнародній арені: «Віхрь», «Ліквідація Бандери», «Тукач», «Джон Волкер», «Анадир», «Шторм-333» та інші. 6. Радянські розвідники післявоєнної доби: Рудольф Абель, Конон Молодий, Дмитро Поляков, Євгеній Кім, Жорж Коваль, Ян Черняк, Шандор Радо та ін.
Тема 12. Українські спецслужби Новітньої доби	
22.	Семінар 12.1. 1. Створення НСБУ/СБУ та основні напрями його діяльності. Закон України «Про Службу безпеки України» (1992). Реформа СБУ 2019 р. та її ключові пріоритети. 2. Служба безпеки України в умовах гібридної війни. 3. Створення Головного управління розвідки (Наказ Голови СНБУ 28 грудня 1991 р.). Стратегія розвитку, основні засади, форми та методи діяльності. 4. Зміцнення правових засад діяльності української розвідки (Закон України «Про розвідувальні органи України», 2001 р.). Мета, основні завдання та принципи роботи органів зовнішньої розвідки, права і сфери діяльності, порядок взаємодії між ними та іншими державними органами, відносин з іноземними спецслужбами тощо.
23.	Семінар 12.2. 5. Створення Департаменту розвідки СБУ (2004 р.). Указ Президента України «Про Службу зовнішньої розвідки України» (14 жовтня 2004 р.) та перетворення СЗР

	України на самостійний державний орган. Закон України «Про Службу зовнішньої розвідки України» (1 грудня 2005 р.). 6. Закон України «Про розвідку» (17.09.2020) та визначення ролі та місця окремих суб'єктів співтовариства зовнішньої розвідки під час виконання завдань із забезпечення зовнішньої безпеки України, а також засад їхньої взаємодії між собою. 7. Місце та роль Служби зовнішньої розвідки України в умовах гібридної війни.

4.2. Заочна форма навчання

Відсутня.

4.3. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота з курсу «Спецслужби у міжнародних відносинах» полягає, насамперед, у наступному: а) опрацювання лекційного матеріалу; б) підготовка до семінарських занять; в) підготовка доповіді.

Особлива увага приділяється підготовці до семінарського заняття, що проводиться у складі академічної групи. Групове семінарське заняття представляє собою дискусію з попередньо визначених тем. Студенти готують тези виступів, відповіді чи доповіді на питання семінарського заняття.

Завданнями групових семінарських занять є поглиблення теоретичних знань, отриманих на лекціях; заохочення студентів до аналізу таємних спецоперацій на міжнародній арені спецслужбами різних країн, активної творчої роботи із самостійного опрацювання рекомендованої літератури; вироблення у студентів умінь використовувати теоретичні політичні знання у практичній діяльності сфери державно-церковних відносин.

На кожному груповому семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами відповіді, їх виступи, активність у дискусії, вміння формувати свої думки на основі вивченого матеріалу, критично його осмислювати.

Відповідь на семінарському занятті – це активна участь в обговоренні всіх питань, що виносяться на семінар, підкріплення доповіді цитатами та посиланнями на літературу. Вільне володіння матеріалом доповіді, що дозволяє задавати та відповідати на питання по темі.

Загалом такий вид роботи має підтвердити вміння студента самостійно: визначати наукову проблему; узагальнювати й аналізувати дану інформацію; використовувати набуті у процесі навчання теоретико-методологічні знання та практичні навички в аналізі реальних політико-міжнародних проблем.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Використання проектора та ноутбука. Використання загальноуніверситетської навчальної платформи Moodle 3.

5. Підсумковий контроль

5.1. Перелік питань до заліку

1. Місце та роль державних спецслужб у міжнародних відносинах і зовнішній політиці.
2. Сутність поняття «розвідка», його основні складові та його інтерпретації. Мета і завдання розвідки.
3. Внутрішня і зовнішня розвідка, їхні основні функції. Легали і нелегали.
4. Основні засоби роботи розвідки.
5. Структура розвідувальної мережі, її діяльність.
6. Проблеми і перешкоди у роботі спецслужб.
7. Механізми здійснення розвідувальної діяльності.
8. Таємні операції розвідувальних служб, їхня специфіка.
9. Основні підрозділи розвідувальних служб за кордоном та їх діяльність.
10. Сучасні проблеми і перешкоди у роботі розвідки.
11. Мета, завдання і специфіка роботи розвідувальних служб у сучасному світі.
12. Недержавні розвідувальні організації та їх діяльність.
13. Значення криптографії і криптоаналізу у розвідці.
14. Протистояння західних і радянських спецслужб в межах глобального міжблокового протистояння, їхні таємні операції.
15. Виникнення та діяльність розвідки у Стародавньому світі: основні тенденції та закономірності.
16. Спецслужби доби Середньовіччя. Діяльність Ф. Уолсінгема.
17. Спецслужби у 18-19 ст. Характерні риси та властивості.
18. Спецслужби на початку XX ст. Характерні властивості.
19. Розвідка у роки Першої світової війни та міжвоєнний період. Відомі розвідники цього часу.
20. Політична розвідка під час Другої світової війни та її характерні риси.
21. Знакові розвідники післявоєнної доби.
22. Ідейно-політичні та матеріально-економічні мотивації в діяльності політичної розвідки. Розвідники – перебіжчики.
23. Якості, які повинен мати професійний розвідник.
24. Легальна політична розвідка. Таємна дипломатія як діяльність споріднена до розвідки.
25. Майбутнє розвідки та її роль у міжнародних відносинах сучасності.
26. Поняття «спецоперація». Види спецоперацій та їх місце у латентній політиці.
27. Досвід «силових» спецоперацій радянських силових структур та західних спецслужб і організацій.
28. Розвиток та модифікація методів спецоперацій.
29. Державний переворот як різновид «силової» спецоперації.
30. Сутність та загальна характеристика психологічних спецоперацій у міжнародній політиці.
31. Два основні підходи до розуміння інформаційної війни та операції.
32. Інформаційна війна: сутність, принципи, моделі.
33. Інформаційні спецоперації: види, методи, інструментарій.
34. Інформаційні спецоперації в міжнародному житті.
35. Протидія під час інформаційних атак. Досвід України інформаційним атакам часів українсько-російської війни 2014-2024 рр.
36. Створення ВЧК (1918 р.): мета, структура, діяльність.
37. ДПУ та НКВС (1922-1943 рр.): особливості діяльності на міжнародній арені
38. МДБ-КДБ (1943-1991 рр.): особливості структури та діяльність. КДБ у міжнародному протистоянні.
39. Найвідоміші спецоперації КДБ на міжнародній арені.
40. Роль КДБ у політичному розвитку Росії після розпаду СРСР. Становлення російських служб безпеки.

41. Створення Управління стратегічних служб у США та його діяльність.
42. Створення Центрального розвідувального управління у США: причини, структура та завдання.
43. Управління координації політики, його основні функції. Методи роботи ЦРУ.
44. Структура ЦРУ та механізм діяльності.
45. Місце ЦРУ у системі американської розвідки.
46. Найвідоміші спецоперації ЦРУ на міжнародній арені.
47. Потреба у реформуванні роботи Розвідувального співтовариства США. Пріоритети американської розвідки на сучасному етапі.
48. Розвідувальна здатність Європейського Союзу, її особливості і перспективи.
49. Німецька спецслужба «Штазі»: історія, діяльність, результати.
50. Спецслужба ФРН «Bundesnachrichtendienst» (BND, Федеральна розвідувальна служба).
51. Французька спецслужба «Direction générale de la Sécurité extérieure» (DGSE, Головне управління зовнішньої безпеки).
52. Британська спецслужба Mi-6 (SIS, Таємна розвідувальна служба).
53. Італійська спецслужба «Agenzia Informazioni e Sicurezza Esterna» (AISE, Агентство інформації та зовнішньої безпеки).
54. Федеральна служба безпеки Російської Федерації (ФСБ).
55. Спецслужба Індії: Відділ досліджень та аналізу (RAW).
56. Спецслужби Ізраїлю: Моссад, Шабак, Аман і Мамад.
57. Пакистанська міжвідомча розвідка (Inter-Services Intelligence, ISI).
58. Спецслужби Китайської народної республіки (МДБ).
59. Спецслужби Ірану: від САВАК до Міністерства інформації Ісламської Республіки Іран.
60. Спецслужби Японії.
61. Історія українських спецслужб часів національно-визвольних змагань.
62. Українські спецслужби у складі радянської системи.
63. Становлення українських спецслужб часів незалежності.
64. Українські спецслужби на сучасному етапі.

5.2. Приклад залікового білета № 0

1. Політична розвідка під час Другої світової війни та її характерні риси.
2. Британська спецслужба Mi-6 (SIS, Таємна розвідувальна служба).

Розподіл балів на заліку

№	Зміст питання	Максимальна кількість балів
1	Політична розвідка під час Другої світової війни та її характерні риси.	15
2	Британська спецслужба Mi-6 (SIS, Таємна розвідувальна служба).	15
<i>Всього:</i>		<i>30</i>

5.3. Теми доповідей

№ з/п	Назва теми
1	Специфіка роботи внутрішньої і зовнішньої розвідки. Легали і нелегали
2	Основні засоби роботи розвідки
3	Структура розвідувальної мережі, її діяльність
4	Проблеми і перешкоди у роботі спецслужб
5	Таємні операції розвідувальних служб
6	Розвідувальна служба папського престолу в епоху середньовіччя
7	Недержавні розвідувальні організації та їх діяльність
8	Українські спецслужби у російсько-українській війні.
9	Основні методи і засоби діяльності таємних служб упродовж Першої світової війни
10	Розвідка і диверсія у Першій світовій війні
12	Значення криптографії і криптоаналізу у Першій світовій війні
13	Банк міжнародних розрахунків і його призначення
14	Мюнхенська змова та її значення
15	Англо-франко-радянські переговори у Москві 1939 р. і причини їхньої невдачі
16	Плани Німеччини з підкорення Англії та їх невдача
17	Розвідувальна діяльність Ріхарда Зорге
18	Створення Управління стратегічних служб у США та його діяльність
19	Значення роботи розвідки під час Карибської кризи 1962 р.
20	КДБ і серпневий путч в Росії 1991 р.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів є важливою складовою навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Процес контролю передбачає декілька етапів:

- 1) перевірку (виявлення рівня отриманих студентами знань, умінь і навичок);
- 2) оцінювання (вимірювання рівня знань, умінь і навичок і порівняння їх з певними стандартами, окресленими вимогами навчальної програми);
- 3) облік (фіксація результатів у вигляді оцінок, балів, рейтингу у журналі, заліковій книжці, залікових чи екзаменаційних відомостях).

Контролюючи навчально-пізнавальну діяльність студентів, викладач спрямовує свої зусилля на вирішення наступних завдань:

- виявлення якості засвоєння навчального матеріалу, ступеня відповідності отриманих умінь і навичок цілям і завданням навчальної дисципліни;
- виявлення труднощів у засвоєнні студентами навчальної інформації та типових помилок з метою їх корекції й усунення;
- визначення ефективності організаційних форм, методів і засобів навчання;
- діагностування рівня готовності студентів до сприйняття нового матеріалу.

Для ефективного контролю забезпечуються наступні вимоги до його організації:

- **індивідуальний підхід** до оцінки навчальних успіхів студентів, що передбачає виявлення рівня знань, умінь і навичок кожного студента, вибору методів контролю з урахуванням індивідуальних особливостей особистості (типу темпераменту, здібностей, потенційних можливостей тощо);

- **об'єктивність**, тобто максимально точне визначення рівня навчальних досягнень студентів та їх справедливої оцінки (незалежно від особистісного ставлення викладача до студента) на основі єдиних вимог до всіх студентів згідно критеріїв, окреслених навчальними програмами у відповідності із загальнодержавними стандартами;

- **систематичність і системність** – здійснення постійного, цілеспрямованого контролю протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі з використанням поточних результатів (у тому числі модульних контрольних робіт) і тематичних перевірок і підсумкового контролю;

- **гласність контролю** полягає в ознайомленні студентів з результатами перевірки рівня знань, їх аргументованій оцінці; обов'язковим визначенням тем і розділів програми, які підпорядковуються контролю, та термінів і засобів контролю;

- **всебічність контролю** означає перевірку і оцінювання теоретичних знань, а також здатності студентів до їх застосовувати на практиці;

- **дотримання етичних норм** полягає у педагогічній тактовності при аргументації оцінки, доброзичливості та делікатності при висловлюванні критичних зауважень, відчутті міри у заохоченні чи покаранні студентів;

- **професійна спрямованість** контролю зумовлюється цільовою підготовкою спеціалістів у ВНЗ і має сприяти підвищенню мотивації до навчально-пізнавальної діяльності студентів – майбутніх фахівців.

У перевірці знань з предмету «Спецслужби у міжнародних відносинах» передбачаються такі **види контролю**:

поточний (відповіді на семінарах),

доповідь (підготовка та виголошення доповіді на семінарі),

підсумковий (залік).

Семестровий контроль проводиться у формі заліку у сьомому семестрі. **Семестровий залік** – форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр чи курс, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу.

Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним більшості робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни та наявності у підсумку не менше 20 балів.

Графік контрольних заходів і рейтингова шкала оцінювання

№	Вид діяльності (завдання)	Кількість балів
1.	Усні відповіді на семінарських заняттях (максимальна кількість балів за відповідь на семінарі 5 б.; З розрахунку, що студент повинен на 23 семінарах протягом курсу дати не менше 11 відповідей $5 \times 11 = 55$ балів)	55
2.	Доповідь ($15 \times 1 = 15$ б.)	15
3.	Залік	30
	Всього	100

- Відповідь на семінарі оцінюється за 5-бальною шкалою.
- Студент може бути допущений до заліку, якщо він має не менше 30 балів за семестр.

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід у його організації.

При цьому враховується:

- розуміння студентами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати факти з історії дипломатії та спецслужб;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати й оцінювати;
- правильність і достатність добору фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді студента на семінарі:

Оцінка 9-10 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка та завершена;
- мова добра.

Оцінка 6-8 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 3-5 балів ставиться у такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;

- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-2 бали ставиться у разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Вимоги до написання доповіді

Самостійне виконання доповіді дозволяє студентам застосувати на практиці знання, яких вони набули в процесі вивчення курсу «Спецслужби у міжнародних відносинах».

Доповідь повинна являти собою самостійне дослідження і включати: обґрунтування вибору теми та її актуальність; короткий аналіз літератури з обраної теми; виклад суті питання; теоретичне узагальнення і науково обґрунтовані висновки; список використаної літератури. Стиль викладення матеріалу має бути науково-діловим.

Структура містить такі елементи: титульна сторінка, план, вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми, визначені мета та завдання роботи); основна частина (розділи, пункти, підпункти) розкривається тема шляхом висвітлення основних питань); висновки (необхідно сформулювати: науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою; вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу); список літератури (містить використані джерела та публікації), при необхідності – додатки.

Доповідь набирають на комп'ютері в текстовому редакторі «WORD» (шрифт 14, «Times New Roman», інтервал 1,5). Поля: верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм, ліве – 30 мм, праве – 15 мм. Обсяг роботи до 10 сторінок. Максимальна кількість балів за аналітичну роботу – 15 балів.

Критерії оцінювання знань на заліку

1. Оцінка «90-100» (відмінно) ставиться в тому разі, коли:

а) відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується у просторі та часі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає закономірності визначення та реалізації таємної складової зовнішньополітичного курсу держави;

б) студент має навички користування документами, картами, схемами, довідниками; статистичний матеріал може втілити в схемах, діаграмах, графіках, вміє складати порівняльні таблиці;

в) відповідь дає грамотною українською літературною мовою, без русизмів, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу та 2-3 помилки мовностилістичного характеру.

2. Оцінка «75-89» (добре) ставиться в тому разі, коли:

а) відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, орієнтується у просторі і часі, допускаючи при цьому 1-2 помилки, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, визначає основні закономірності історичного розвитку спецслужб та дипломатії, у деяких випадках нечітко формулюючи їх;

б) студент має навички користування документами, картами та іншими наочними посібниками, складає графіки, схеми, діаграми, таблиці, допускаючи при цьому незначні помилки;

в) відповідь дає в цілому грамотною українською літературною мовою, але допускає

русизми, стилістичні, орфографічні та пунктуаційні помилки (не більше 5-6).

3. Оцінка «60-74» (задовільно) ставиться в тому разі, коли:

а) студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у просторі і часі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу історичного розвитку спецслужб та дипломатії, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

б) слабо орієнтується у хронології, допускає помилки при складанні таблиць, графіків, схем, діаграм;

в) при викладі українською мовою допускає помилки, русизми, що свідчить про недостатню його мовну культуру.

4. Оцінка «0-59» (незадовільно) ставиться у тому разі, коли:

а) студент виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу, не орієнтується у просторі і часі, не вміє визначити причинно-наслідкові зв'язки, сформулювати основні віхи розвитку спецслужб держав світу;

б) не орієнтується у хронології, не може побудувати графік, схему, діаграму;

в) відповідь безграмотна з точки зору української мови;

г) студент відмовляється відповідати на поставлені питання.

Відповідність підсумкових семестрових рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81	Добре	C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66	Задовільно	E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

7. Список рекомендованої літератури:

1. Андрющенко Е. Архіви КГБ. Невигадані історії. Харків: Vivat, 2023.
2. Веденєєв Д. Розбудова та провідні напрями діяльності зовнішньої розвідки органів державної безпеки в Українській РСР за умов розгортання міжблокового протистояння у світі (1944–1950-ті рр.) // Трансформований соціум: повсякденне життя населення західних земель України у перші післявоєнні роки (1944–1953): колективна монографія / відп. ред. В. Ільницький, М. Галів. Riga, Latvia: “Baltija Publishing”, 2023. С. 316-344.
3. Веденєєв Д.В. Від Франца-Йосипа до Горбачева. Оперативна діяльність та життєпис Василя Хомяка – суперагента радянської розвідки «82» // Радянські репресії у західних областях України (1939-1953): історія, особистості, пам'ять: колективна монографія. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. С. 347-371.
4. Веденєєв Д.В. Зовнішня розвідка як напрям оперативної діяльності органів державної безпеки України в умовах глобального воєнно-політичного протистояння у світі (1954-1991 рр.) // Воєнно-історичний вісник. 2022. № 4. С. 146-170.<http://viv.nuou.org.ua/article/view/288050/281708>
5. Дмитренко В. Розвідка та інші таємні служби Стародавнього Риму і його супротивників. Львів: Кальварія, 2008.
6. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993.
7. Курілло В. Латентна політика. Потайні напрями політичної діяльності. Навчальний посібник. Миколаїв: Іліон, 2009.
8. Пик С.М. Таємна дипломатія і розвідка у міжнародних відносинах. Львів: ЛНУ, 2017.
9. Сідак В.С. Спеціальні служби України від найдавніших часів і до сьогодення: у 5 т. Т. 2: Українські спецслужби доби національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. Київ: Прометей, 2017.
10. Скрипник О.В. Українська розвідка. 100 років боротьби, протистоянь, звершень. Київ: АДЕФ-Україна, 2019.
11. Скрипник О.В. Український слід у розвідці. Київ: Ярославів Вал, 2009.
12. Смолій В.А., Котляр М.Ф., Степанков В.С. Спеціальні служби України від найдавніших часів і до сьогодення. Т. 1: Спецслужби України у IX – середині XVII ст. Київ: Прометей, 2017.
13. Цибулькін В.В., Рожен Л.М., Веденєєв Д.В. та ін. Нариси з історії розвідки суб'єктів державотворення на теренах України / Заг. ред. П.Д. Морозов. Київ: Преса України, 2011.
14. Ярмиш О., Бернадський Б. «Лицарі плаща й кинджала» (українська історія крізь призму діяльності спецслужб). Харків: Folio, 2022.
15. Andrew C, Gordievsky O. KGB: The Inside Story. London, 1991.
16. Andrew Ch., Mitrokhin V. The Sword and the Shield. The Mitrokhin Archive and the Secret History of the KGB. N. Y.: Basic Books, 2001.
17. Barbarossa: The Axis and the Allies / Ed. by J. Erickson, D. Dilks. Edinburgh, 1994.
18. Beschloss M.R. MAYDAY: The U-2 Affair. N.Y.: Harper & Row, 1987.
19. Costello J. Ten Days to Destiny: The Secret Story of the Hess Peace Initiative and British Efforts to Strike a Deal with Hitler. London, 1991.
20. Dunlop R. Donovan. America's Master Spy. N.Y., 1982.
21. Kahn D. Seizing the Enigma: The Race to Break German U-boat Codes 1939-1943. Boston, 1991.
22. Mallmann Showell J.P. Enigma: U-boats Breaking the Code. Annapolis, 1988.
23. Moss N. Klaus Fuchs: The Man who Stole the Atom Bomb. London: Grafton, 1987.
24. Pearl Harbor as History / Ed. by Borg D., Okamoto Sh. N.Y., 1973.
25. Perrault G. The Red Orchestra. London, 1972.
26. Roosevelt and Churchill. Their Secret War-time Correspondence. N.Y., 1975.
27. Schellenberg W. The Labirinth. Memoirs. N.Y., 1966.

